

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2014, sp. zn. 29 Cdo 2947/2012, ECLI:CZ:NS:2014:29.CDO.2947.2012.1

Číslo: 115/2014

Právní věta:

Pro řešení otázky, zda pojistná smlouva uzavřená na dobu určitou je smlouvou o vzájemném plnění, která v době prohlášení konkursu ještě nebyla zcela splněna ani dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy (§ 235 insolvenčního zákona), je rozhodující, zda k okamžiku prohlášení konkursu na majetek dlužníka nastaly (v návaznosti na uplynutí doby trvání pojistné smlouvy) účinky sjednané „prolongace“ pojistné smlouvy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.05.2014

Spisová značka: 29 Cdo 2947/2012

Číslo rozhodnutí: 115

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odstoupení od smlouvy, Smlouva pojistná

Předpisy: § 19 odst. 2 předpisu č. 37/2004Sb.
§ 253 předpisu č. 182/2006Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 22. 5. 2012 k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek ze dne 26. 1., jímž O k r e s n í s o u d v Českých Budějovicích zamítl žalobu, kterou se žalobkyně po žalovaném domáhala zaplacení částky 130 402 Kč (z titulu dlužného pojistného za období od 18. 1. 2011 do 8. 5. 2011) s 7,75% úrokem z prodlení od 19. 1. 2011 do zaplacení.

Odvolací soud – ve shodě se soudem prvního stupně – vyšel z toho, že:

- 1) Žalobkyně a dlužník uzavřeli dne 17. 1. 2008 pojistnou smlouvu o pojištění majetku podnikatelů (dále jen „pojistná smlouva“), podle níž sjednali pojištění staveb „pro případ živelních a dalších sjednaných pojistných nebezpečí, živelní pojištění movitých věcí jakožto pojištění podnikatelských rizik, pojištění movitých věcí pro případ krádeže a loupeže jakožto pojištění podnikatelských rizik, kdy celková výše ročního pojistného byla sjednána na částku 130 402 Kč“. Pojištění bylo sjednáno s „automatickou prolongací s datem obnovy 18. ledna*

každého kalendářního roku“, přičemž k témuž datu byla sjednána rovněž splatnost jednorázového (ročního) pojistného.

2) Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 10. 2010 bylo zahájeno insolvenční řízení ve věci dlužníka, přičemž usnesením téhož soudu ze dne 19. 10. 2010 byl zjištěn úpadek dlužníka a na jeho majetek byl prohlášen konkurs.

Na tomto základě odvolací soud s poukazem na ustanovení § 253 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) a na ustanovení § 2 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, uzavřel, že pojistná smlouva je z pohledu insolvenčního zákona smlouvou o vzájemném plnění. I když v době prohlášení konkursu neexistoval nedoplatek na pojistném za období od 18. 1. 2010 do 17. 1. 2011, nutno v daném případě vzít v úvahu automatickou prolongaci smlouvy k 18. lednu každého roku. V době prohlášení konkursu na majetek dlužníka tedy nebyla smlouva pro další období (od 18. 1. 2011) naplněna a nevyjádřil-li se „správce konkursní podstaty“ (správně „insolvenční správce“) do patnácti dnů od prohlášení konkursu tak, že smlouvu splní, smlouva uplynutím patnácti dnů od prohlášení konkursu zanikla.

Žalobkyně se proto nemůže domáhat (zaplacení) pojistného za další kalendářní rok.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítajíc existenci dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatelka nesouhlasí s právním posouzením věci odvolacím soudem, zdůrazňujíc, že v případě pojistné smlouvy „nemohlo dojít k aplikaci ustanovení § 253 odst. 2 insolvenčního zákona“, když pojistné za pojistné období od 18. 1. 2010 do 17. 1. 2011 dlužník uhradil a ke dni prohlášení konkursu tak nebyla splněna podmínka, že smlouva o vzájemném plnění nebyla zcela splněna žádnou ze smluvních stran. „Nemohlo tak ani dojít ke konstrukci nevyvratitelné právní domněnky odstoupení žalovaného od pojistné smlouvy“. Možnost žalovaného pojistnou smlouvu vypovědět (§ 22 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě) tím nebyla dotčena.

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání žalobkyně shledává Nejvyšší soud přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to v řešení právní otázky dovoláním otevřené, týkající se výkladu ustanovení § 253 insolvenčního zákona, dovolacím soudem dosud nezodpovězené.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 253 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013), nebyla-li smlouva o vzájemném plnění včetně smlouvy o smlouvě budoucí v době prohlášení konkursu ještě zcela splněna

ani dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy, insolvenční správce může smlouvu splnit místo dlužníka a žádat splnění od druhého účastníka smlouvy nebo může od smlouvy odstoupit (odstavec 1). Jestliže se insolvenční správce do patnácti dnů od prohlášení konkursu nevyjádří tak, že smlouvu splní, platí, že od smlouvy odstupuje; do té doby nemůže druhá strana od smlouvy odstoupit, není-li v ní ujednáno jinak (odstavec 2).

Nejvyšší soud - jsa vázán uplatněnými dovolacími důvody (včetně jejich obsahového vymezení) - v prvé řadě předesílá, že vychází z dovoláním nezpochybněného závěru odvolacího soudu, podle něhož pojistná smlouva nezanikla (v důsledku nezaplacení pojistného na další pojistné období počínající od 18. 1. 2011) dříve než 8. 5. 2011.

Účelem ustanovení § 253 insolvenčního zákona je umožnit insolvenčnímu správci, aby se (při respektování zmíněným ustanovením určených podmínek) rozhodl, zda smlouvu (o vzájemném plnění) splní nebo zda od ní odstoupí; současně toto ustanovení upravuje předpoklady vzniku fikce odstoupení od takové smlouvy. Přitom je zjevné, že při takové úvaze by měl insolvenční správce respektovat především povinnosti, které pro něj plynou z ustanovení § 36 odst. 1 a § 230 odst. 1 insolvenčního zákona.

V situaci, kdy o tom, že pojistná smlouva je smlouvou o vzájemném plnění, pochybnosti nejsou, Nejvyšší soud dále zdůrazňuje, že v poměrech dané věci evidentně nejde o případ, kdy k datu prohlášení konkursu nebyla pojistná smlouva splněna dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy (žalobkyní). Jakkoli to soudy nižších stupňů v důvodech svých rozhodnutí výslovně nezmínily, evidentně vyšly z toho, že pojistná smlouva byla (za pojistné období předcházející datu 18. 1. 2011) alespoň jednou smluvní stranou splněna (potud srov. i stanovisko žalobkyně u jednání dne 26. 1. 2012, podle něhož „pojistné za období do 18. 1. 2011 bylo zaplaceno“).

Platí-li za daného stavu, že pojistná smlouva byla uzavřena na dobu určitou (na jeden rok) s „automatickou prolongací“ (tj. s „obnověním“ na další rok), přičemž k „prolongaci“ (k obnově) pojistné smlouvy mělo dojít až k 18. 1. 2011 (tj. po prohlášení konkursu na majetek dlužníka), je z hlediska možné aplikace ustanovení § 253 insolvenčního zákona rozhodující, zda k datu prohlášení konkursu na majetek dlužníka již nastaly „účinky“ sjednané „prolongace“ pojistné smlouvy (v podobě vzniku vzájemných práv a povinností stran pojistné smlouvy i na další rok) (a z tohoto pohledu šlo o smlouvu, která k datu prohlášení konkursu ještě nebyla zcela splněna dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy) nebo zda smluvní strany mohly k datu prohlášení konkursu „prolongaci“ pojistné smlouvy (a s ní spojené důsledky - vznik vzájemných práv a povinností smluvních stran na další rok) odvrátit.

K posledně zmíněné možnosti srov. ustanovení § 19 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě, podle něhož u soukromého pojištění sjednaného na dobu určitou lze v pojistné smlouvě dohodnout, že uplynutím doby, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno, soukromé pojištění nezaniká, pokud pojistitel nebo pojistník nejméně 6 týdnů před uplynutím pojistné doby nesdělí druhé straně, že na dalším trvání soukromého pojištění nemá zájem. Pokud soukromé pojištění nezanikne, prodlužuje se za stejných podmínek o stejnou dobu, na kterou bylo sjednáno, nebylo-li v pojistné smlouvě dohodnuto jinak.

Jelikož odvolací soud důvodnost žalobou uplatněného nároku z výše uvedených hledisek nezkoumal, zůstalo jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž i nesprávné; Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, a odst. 3, věta první, o. s. ř.).